

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

NAGY JÁNOS

A KÖZÖS ÉS A HÁZTÁJAI GAZDASÁGOK ÉRDEKEGYEZTETÉSÉNEK FORMÁI

A háztáji gazdaságok súlya és szerepe csökken, azonban nem közömbös, hogy ez a csökkenés mikor és milyen mértékben következik be anélkül, hogy a termelés egész volumenére kedvezőtlenül hatna. Számos adat a csökkenés fokozódó ütemét mutatja, ami kedvezőtlen; jelen viszonyaink között ezt mérsékelni kell. E mérséklés fontos tényezője lehet a közös és a háztáji gazdaságok közötti kapcsolatok helyes szervezése, érdekeik összehangolása.

E téren gazdag tapasztalataink vannak. Ezekre alapozva a továbbiakban azokra az együttműködési formákra térnek ki, amelyek az utóbbi néhány év folyamán kezdtek kialakulni, vagy amelyek kialakítása célszerű lenne. Ezek a következők:

1. Az ún. *szerves egység* esetében a közös és háztáji gazdaságok az előttük álló feladatokat kezdettől fogva együtt, egymásra utalva oldják meg. E kooperáció egyik legjellemzőbb esete az, amikor a közös gazdaság a megfelelő eszközök hiányában (épületek, takarmányok stb.) a háztáji gazdaságokkal termelteti még az árutermékek egy részét.

2. A *kooperáció* több okból is szükségessé válhat a termelészövetkezetek fejlődése során. Így a közös és a háztáji kooperációját megkövetelheti:

— a közös gazdaság termelési irányának gazdaságos vitele;

— azoknak a földterületeknek a felhasználása, amelyeket a közös gazdaság nagyüzemileg egyáltalán nem vagy nem gazdaságosan tudna hasznosítani (25–30%-os lejtők, széttagolt területek stb.);

— az értékesítési kapacitások teljesebb kihasználása, a saját és tsz-közi elárúsítóhelyek jobb áruellátása, ott a választék bővítése és az ellátás zavartalanságának biztosítása. Az együttműködésben elsősorban azok a termékek kerülnek előtérbe, amelyek nagyüzemileg egyáltalán nem vagy nem gazdaságosan termelhetők, a háztájiban viszont kis területről is nagy igényeket lehet kielégíteni (pl. torma, kapor, lenese stb.).

3. Az *értékesítési egység* a közös gazdaságon keresztül lebonyolított értékesítés után kapható nagyüzemi felár megszerzésére és előre meghatározott arányokban történő elosztására irányul.

4. A *háztáji gazdálkodást támogató* formába sorolhatók azok az esetek is, amikor az együttműködés szükségessége elsősorban a háztáji oldaláról merül fel, azaz amikor a háztáji gazdaságok hagyományos termelésüket a közös segítsége, illetve a vele való együttműködés nélkül nem tudják megvalósítani (pl. sok, állattartással még foglalkozni akaró és tudó idős tag van, de sem takarmánnyal, vagy még alapanyaggal sem rendelkeznek; új melléktevékenységgel akarnak foglalkozni, de nincs kellő helyiségük stb.).

5. Az ún. *eszmei háztáji* lényege az, hogy a tagok nem a háztáji területre, hanem annak a termésére tarthatnak igényt. E forma kialakítását különböző körülmények váltották ki. Ilyenek például:

— a közös gazdaság viszonylag kis területtel rendelkezik (pl. város környéki gazdaság), kellő munkadíjszintet tud biztosítani, és így a rendelkezésére álló területek maximális kihasználása megköveteli a közös gazdálkodás kiterjesztését a háztájira is;

— a közös gazdaság maximális mértékben igénybe veszi tagjai munkerejét és a háztáji gazdaságok nem rendelkeznek olyan területekkel (zártkertek, szőlő-gyümölcsös területek, málnás stb.), amelyek szükségessé tennék a hagyományos háztáji gazdálkodást;

— a közös gazdaság szélsőségesen heterogén talajadottságú területekkel rendelkezik, és nem tud minden háztáji gazdaság részére azonos vagy hasonló minőségű területet biztosítani, ezért a termelés a háztáji területeken is „nagyüzemesített” keretben megy végbe és az átlagtermést adják ki az eszmei háztáji területekre;

— a tagság körében jelentős a nyugdíjasok és az öregségi járadékosok aránya, akik sok esetben még a háztáji megművelésére is képtelenek.

Ezekben az esetekben a háztáji gazdaságok részére (miután felmérték, hogy melyik termékre — pl. kukoricára — a legnagyobb az igény) a közös gazdaságban elért termésátlagok alapján termékeket adnak ki, a háztáji területek arányában. (Pl. a székesfehérvári Szabad Élet Termelőszövetkezetben 25 q csöves kukoricát adnak kh-anként.)

Alapjában véve ez ideig ezek a kapcsolati formák alakultak ki, amelyekben belül — a szervezés módjától függően — természetesen különböző változatok fordulnak elő.

Az ismertetett kapcsolati formák arra mutatnak, hogy a fejlődés a közös és a háztáji viszonylatában is megköveteli a termelés egyre nagyobb mérvű összehangolását és jobb megszervezését, a korábban csak potenciális lehetőségek széles körű hasznosítását, mert ezek nélkül az értékesítési kapcsolatok is nehézkesé vagy lehetetlenné válnak. Ez pedig kedvezőtlenül hatna a népgazdasági, közös és az egyéni érdekekre egyaránt.

TÓTH JÓZSEF

A KOMPLEX KÖZGAZDASÁGI ELEMZÉS FONTOSSÁGA AZ ÉLELMISZERGAZDASÁG FEJLESZTÉSÉBEN

A gazdasági reform pozitív hatásainak kibontakozását nagymértékben akadályozzák a konzervatív szemlélet maradványai. Ezek közül megemlíthetők a tervutasításos szemlélet maradványai, az ágazati szemlélet — szinte mondhatni — kizárólagossága, és a közgazdasági munkáról alkotott felfogásunk.

A tervutasításos szemlélet maradványa többek között kifejezésre jut abban, amit *Bognár József* akadémikus úgy fogalmazott meg, hogy „sokan felteszik a kérdést, hogy mi a domináns erő, a terv vagy a piac.” A kérdés vizsgálatánál véleményem szerint a termelés és a fogyasztás, valamint a tervezés kölesönös kapcsolatából kell kiindulni.